

Ks. Jerzy Chmiel

SESJA KUMRANOLOGICZNA W 25. ROCZNICĘ ŚMIERCI KS. ALEKSEGO KLAWKA (KRAKÓW 1994)

Komisja Orientalistyczna oddziału krakowskiego Polskiej Akademii Nauk urządziła cykl wykładów otwartych w 25. rocznicę śmierci Ks. Aleksego Klawka (1890—1969), biblisty i orientalisty, profesora UJK i UJ, poświęconych sławnym rękopisom hebrajskim, aramejskim i greckim znalezionym przed półwieczem w grotach nad Morzem Martwym. Tematyka ta została wybrana dlatego, że rękopisy znad Morza Martwego są powszechnie uznane za największe odkrycie archeologiczne naszego stulecia i stanowią przedmiot gorących dyskusji.

Wykłady odbywały się we wtorki: 15, 22 i 29 listopada 1994 r. w auli PAU, przy ul. Sławkowskiej 17.

I tak dnia 15 listopada dr Z. J. Kapera (UJ) mówił na temat: „Zwoje znad Morza Martwego filologicznym skandalem stulecia (48 lat kumranologii w perspektywie badacza jej dziejów)”. Wykład ilustrowany był ciekawymi przeźrocami; niektóre z nich były po raz pierwszy pokazane w Polsce.

Dnia 22 listopada ks. prof. dra hab. S. Mędała (ATK) przedstawił dwie prace: „Biblioteka znad Morza Martwego (przegląd zawartości)” oraz „Tajemniczy Mistrz Sprawiedliwości, twórca sekty qumrańskiej, ostatecznie zidentyfikowany?”.

I wreszcie w dniu 29 listopada piszący te słowa wygłosił dwa wykłady: „Zagadka rękopisu Ewangelii św. Marka z groty 7” oraz „Odkrycia w Qumran a Nowy Testament”.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

Ks. Bernard Wodecki SVD

XV KONGRES IOSOT W CAMBRIDGE (1995)

Piętnasty z kolei (mały jubileusz) kongres Międzynarodowej Organizacji dla Studiów nad Starym Testamentem (*International Organization for the Study of the Old Testament*) odbył się w dniach 16—21 lipca 1995 r. na uniwersytecie w Cambridge. Bezpośrednio poprzedzały go — już od czwartku, 13 lipca obrady czterech innych organizacji z zakresu nauk pomocniczych ST: IOST (*International Organization for the Study of the*

Targumim), IOMS (International Organization for Masoretic Studies), IOSCS (International Organization for Septuagint and Cognate Studies) oraz IOQS International Organization for Qumran Studies). Dwie pierwsze odbywały swe sesje w Fitzwilliam College, dwie pozostałe — w głównym St. John's College. Powiązanie z kongresem IOSOT sesji tych czterech wymienionych organizacji naukowych, co od lat stało się już praktyką stałą, okazuje się słuszne i nader pożyteczne, gdyż wielu profesorów ST jest również zainteresowanych wspomnianymi dyscyplinami i może przy okazji przyjazdu na zasadniczy kongres IOSOT korzystać także z odnośnych wykładów i dyskusji z zakresu nauk pokrewnych.

Uniwersytet w Cambridge ze swymi licznymi College'ami w niezbyt wielkiej od siebie odległości, z wystarczająco obszernymi salami wykładowymi, doskonałym zapleczem naukowym, przyległymi mieszkaniami dla profesorów, z niepowtarzalną atmosferą i renomą sławnego centrum nauki, stwarzała idealne warunki dla tego rodzaju imprezy w skali światowej, zwłaszcza że związany z tymże uniwersytetem aktualny przewodniczący IOSOT i główny organizator tego kongresu, prof. John A. Emerton jako długoletni sekretarz IOSOT (od chwili jej powołania do życia w 1958 r.) miał już znaczne w tej mierze doświadczenie. Toteż przy współpracy dobranej sobie przed trzema laty przedsiębiorczego sekretarza kongresu, dra Grahama Daviesa udało mu się kongres pod każdym względem świetnie zorganizować (a jest to machina ogromna).

Kongres w Cambridge zgromadził ponad 400 biblistów, specjalistów od ST, ze wszystkich kontynentów: 96 z Anglii (plus 4 ponadto — z wyraźnym podkreśleniem „Szkocja — Scotland”), 53 z Niemiec, 40 z USA, 28 z Holandii, 22 ze Szwajcarii, 20 z Izraela, [aż] 19 z Południowej Afryki, po 15 ze Szwecji, Norwegii i Finlandii, 12 z Włoch, po 10 z Francji i Kanady, 7 z Belgii, po 6 z Hiszpanii, Danii i Austrii, po czterech z Australii, Japonii i Słowenii, trzech z Meksyku, po jednym: z Polski, z Czech, Irlandii (Dublin), Irlandii Północnej (Belfast), Islandii, Korei, Kenii, Namibii i Tanzanii. Na tle tak licznych reprezentacji biblistyki ST ze wszystkich niemal krajów Europy, a zwłaszcza z górą 20-tu uczestników z Afryki Południowej, po czterech z nie mniej dalekiej Australii i Japonii, zastanawiającym był (co nie uszło uwagi organizatorów i innych uczestników kongresu) udział jednego tylko biblisty z Polski, piszącego te słowa, werbisty z Pieniężna... Uczestniczył wprawdzie w tymże kongresie także pochodzący z Polski ks. dr Norbert Mendecki, ale przebywa on stale w Austrii i jako uczestnik z tego właśnie kraju figurował i był traktowany.

Zasadniczy kongres IOSOT zainaugurował oficjalnie w niedzielę 16 lipca o godz. 20 „Presidential Address” aktualnego w ciągu mijającego trzylecia przewodniczącego IOSOT, wspomnianego już prof. J. A. Emertona i jego wykład poświęcony tłumaczeniom starożytnych tekstów semickich. Po jego wykładzie i wręczeniu mu z okazji jego jubileuszu naukowego wydanej ku jego uczczeniu książki pamiątkowej miało miejsce przyjęcie w West Road Concert Hall (gmach Wydziału Muzykologii), które było doskonałą okazją spotkania wszystkich przybyłych z tyłu krajów świata uczestników kongresu.

Dokładny w formie książkowej uprzednio wydany program z zestawem streszczeń („abstracts”) wszystkich referatów ułożonych alfabetycznie według nazwisk prelegentów, z konkretnym podaniem terminu i miejsca danej prelekcji, umożliwiał każdemu uprzednie szybkie zapoznanie się z meritum danego wystąpienia, przygotowanie się do dyskusji i szczegółowe zaplanowanie obecności na tych referatach i dyskusjach, które go interesowały.

W sumie ogłoszono na kongresie IOSOT 123 referaty (łącznie z „short-papers”). Całokształt tematyki podzielony był, jak zwykle, na szereg grup:

Pięcioksiąg (12 referatów), Profetyzm (17), Religia Izraela (7), Księgi historyczne (12), Biblia Hebrajska (4), Języki biblijne (9), Historia biblijna (9), Archeologia biblijna (9), Historia interpretacji (6), Księgi sapiencjalno-dydaktyczne (11), Psalmy (6), Poezja hebrajska (4), Teologia biblijna (12), Krytyka tekstu i krytyka literacka (4).

Referaty obszerniejsze („main papers”), wygłaszane były codziennie przed południem oraz wieczorem o 20¹⁵ w największej sali West Road Concert Hall, inne w różnych salach John's College (najwięcej), Fitzwilliam — lub Westminster College. Oto tytuły i prelegenci „main papers”: J. Day (Oksford), *Resurrection language and symbolism from Baal to the book of Daniel*; A. Van der Kooij (Leiden), *Zum Verhältnis von Textkritik und Literarkritik. Überlegungen anhand einiger Beispielen*; A. Berlin (Maryland, USA), *On Reading Biblical Poetry*; J. M. Baumgarten (Jeruzolima), *40 Damascus Document* (open lecture); S. C. Reif (Cambridge), *The Impact of the Genizah on Bible Studies* (z przeźrocami); M. Vervenne (Leuven — Louvain), *Le récit de la mer (Exode 13,17 — 14,31) expose-t-il une rédaction de type deutéronomique?* (prelegent dał odpowiedź twierdzącą); I. Zatelli, (Florencja), *A Reconsideration of the Scapegoat Ritual on the basis of a newly published Eblaite text* (potwierdza on szerokie rozpowszechnienie na terenach Bliskiego Wschodu rytu oczyszczania przez wypędzenie kozła ofiarnego); H. C. Schmitt (Erlangen i Norymberga), *Das spätdeuteronomistische Geschichts- werk Gen 1 — II Reg 25 und seine theologische Intention* (nacisk na idei wstawiennictwa i *satisfactio vicaria*); I. Willi-Plein (Hamburg), *Michal und die Anfänge des Königtums in Israel*; J. N. Tubb (Londyn), *The Patriarchal Narratives and Archeological Reality*; K. J. Cathcart (Dublin), *The Age of Decipherment: the Old Testament and Ancient Near Eastern Texts in the XIX th Century*; T. N. D. Mettinger, (Lund), *The Roots of Aniconism — An Israelite Phenomenon in Comparative Perspective*; H. Rouillard-Bonraisin (Paryż), *Cent ans d'études botaniques au Proche-Orient ancien*; J. L. Cunchillos (Madryt), *Des outils pour le développement de l'herméneutique sémitique nord-occidentale*; D. Ussishkin (Tel Awiw), *Samaria and Jezreel: Two Royal Cities of Omri and Ahab* (relacje z osobistych odkryć archeologa, ilustrowane licznymi przeźrocami); H. Spieckerman (Hamburg), *Die Vorgeschichte des Stellvertretungsgedankens im Alten Testament*; A. Marx (Strasbourg), *La place du sacrifice dans l'Ancien Israel*; P. A. Bird (Evanston USA), *The End of the Male Cult Prostitute: A Literary — Historical and Sociological Analysis of Hebrew qādeš/ qēdēšim*; J. M. Hadley (Villanova, USA), *Chasing Shadows? The Quest for the Historical Goddess*; C. Uehlinger (Fryburg Szwajc.), *Images (Iconic and Verbal) for Political Propaganda and Religious Persuasion: the case of Persian Period Judah*; K. Dell (Oksford), *On the Development of wisdom in Israel*; M. P. Weitzman (Londyn), *The Hebrew and Syriac Texts of the Book of Job*; M. Fox (University of Wisconsin — Madison, USA), *Where Proverbs differed.* — Do tej kategorii zaliczyć by także należało interdyscyplinarny wykład (Public lecture) prof. G. Vermesa (aktualnie uniwersytet w Oksfordzie) już w niedzielę, 16 lipca o g. 17 (kończący równocześnie sesje IOQS) o rękopisach IV Groty Qumrańskiej (4QS Manuscripts).

Piszący te słowa przedłożył w poniedziałek, 17 lipca referat pt. *The Heights of Religious Universalism in Isaiah 19:16 — 25*, który spotkał się z żywym zainteresowaniem (pełna sala uczestników w St. John's College i żywa dyskusja kilkunajdziesiętna). Temat ten będzie, ufam, opublikowany w RBL po polsku w jednym z najbliższych numerów.

Biblioteka Główna uniwersytetu Cambridge urządziła w związku z kongresem okolicznościową wystawę oryginałów posiadanych przez nią unika-

tów biblijnych, wśród których można było oglądać m.in. słynny papirus Nash (II lub I w. przed Chr.); fragment hebrajskiego tekstu Księgi Syrachy (Syr 39—15—40,8, z X w.); fragment Pięcioksięgu karaïmskiego z transkrypcją arabską i wokalizacją tyberiadzką (XII w.); trójjęzyczny (hebr., aramejski i arabski rękopis Genesis 37—38 i 40 (XII w.); fragment manuskryptu Biblii Hebrajskiej (Iz 60—61 i Jr 5—26; 28—35) z wokalizacją palestyńską (X—XI w. po Chr.); fragment hebrajski Lb 9—11 z wokalizacją i babilońską i tyberiadzką (X w.); fragment haftary z uwagami masoreckimi (856 r.); Ps 21 — palimpsest heksapli Orygenesy (VI w.).

Popołudnie środy 19 lipca poświęcono na „outing” — wyjazd autokarami w teren, przez ciekawą scenerię Fenlandu do Ely (słynna katedra z XII w., opactwo z VII w., starożytny pałac biskupi, muzeum witraży, dom Olivera Cromwella). Urozmaiceniem kongresu były też wieczorne nabożeństwa ze wspianymi śpiewami chórów w kościołach i kaplicach przyległych do College'ów uniwersytetu, bankiet uświetniony występami chóru z istną „wieżą Babel” języków oraz giełda najnowszych różnojęzycznych pozycji biblijnych z możliwością zakupu przy 20—30% zniżce dla uczestników kongresu.

Na ostatniej sesji kongresu wybrano nowego przewodniczącego („prezydent”) IOSOT w osobie norweskiego profesora Magne Saebø na kolejne triennium, który dobrał sobie jako sekretarza prof. H. M. Barstada. Ich zadaniem będzie przygotowanie następnego, XVI kongresu IOSOT w 1998 r. w Oslo.

Warto na koniec wspomnieć, że w Cambridge działa prężny ośrodek polski „Polonia” posiadający własną kaplicę (przy Chesterton Road), w której piszący te słowa codziennie rano o godz. 6⁴⁵ odprawiał Mszę św.

Pieniężno

KS. BERNARD WODECKI SVD

Ks. Jerzy Chmiel

MIĘDZYNARODOWE KOLOKWIMUM „PENTECOSTES” W ANGERS (1995)

W dniach 1—3 czerwca 1995 r., w Katolickim Uniwersytecie Zachodnim w Angers miało miejsce Międzynarodowe Kolokwium poświęcone tematowi Ducha Świętego (La Pentecôte) z punktu widzenia biblijno-teologicznego, antropologicznego, socjologicznego i kulturowego. Prace Kolokwium zostały podzielone pomiędzy wykłady plenarne (conférences) i grupy seminaryjne (ateliers).

W ramach wykładów ogólnych poruszono takie zagadnienia, jak: „Zielone Świątki — u podstaw wspólnoty chrześcijańskiej” (C. Cesbron, rektor Uniwersytetu); „Praktyki pentekostalne w ramach odnowy charyzmatycznej i ich regulacja instytucjonalna” (M. Cohen); „Duch Święty w Koranie i w sufizmie” (A. Roest-Crollius SI, Rzym); „Zjawiska Ducha: ikonografia,